

Jan Noordhoek

Orde in de gemeente

‘Want God is niet een God van verwarring maar van vrede (...).

Maar laat alles welvoeglijk en met orde gebeuren’.

1 Korinthiërs 14:26-40

De titel geeft al aan wat de rode draad is van dit artikel: de orde in Gods gemeente. Het gaat hier om de Bijbelse principes waaraan wij ons moeten houden wanneer wij als gemeente samenkomen.

In een groot deel van de christenheid komt de praktijk van het samenkomen volgens 1 Korinthiërs maar weinig in beeld; hoofdstuk 14 wordt vaak beschouwd als onderwijs dat voor de eerste christenen nog van belang was, maar vandaag de dag niet meer van toepassing is. Vanwege mijn achtergrond kan ik het toch niet laten om dit Bijbelgedeelte te vergelijken met de praktijk van de diensten in een groot deel van kerkelijk Nederland. Ik denk dat het eigenlijk toch heel bijzonder is dat iemand die altijd verbonden is geweest aan een protestantse dorpskerk, nu een inleiding moet houden hoe de samenkomsten volgens 1 Korinthiërs 14 dienen te verlopen.

Zelf heb ik ooit – we zullen maar zeggen in de meer ‘kerkelijke’ periode van mijn leven – een tweejarige cursus kerkmuziek gevolgd, bestaande uit de vakken koördirectie, zettingen, orgel improvisatie en liturgiek. Daar kwamen de geestelijke uitingen van 1 Korinthiërs 14 niet aan te pas. En tot voor kort heb ik altijd diensten meegemaakt die van tevoren strak geregisseerd waren. Stiltes worden opgevuld met orgelspel. De Schriftgedeelten worden gelezen volgens het oecumenisch leesrooster van de Raad van Kerken. De liederen zijn door de predikant (man of vrouw en getooid in ambtsgewaad) van tevoren uitgezocht. Veelal worden de

gebeden – in zinnen met hoog cultureel en diepzinnig gehalte – ontleend aan een liturgisch handboek. Ze zijn samengesteld door bekende kerkelijke figuren, zoals Huub Oosterhuis. Er is een schuldbelijdenis en een genadeverkundiging. De tien geboden worden voorgelezen. De preek mag twintig minuten duren en gaat vaak niet *over* de gelezen Schriftgedeelten, maar is meer *naar aanleiding van* die gedeelten. Stil is het alleen even tijdens het gezamenlijk stil gebed, dat vervolgens wordt afgesloten met het gezamenlijk hardop uitspreken van het ‘Onze Vader’. Tot slot wordt door de dominee de zegen uitgesproken. Zo is het ook allemaal voorgeschreven in de kerkorde of het dienstboek.

Deze orde bevat veel *oudtestamentische* elementen, die heenwijzen naar de komst van de Messias. Uit de brieven – die in de praktijk toch al een ondergeschikte plaats krijgen toebedeeld – worden de leefregels genomen die passen in de kerkelijke gebruiken. Er wordt ook geen rekening gehouden met het feit dat met de Pinksterdag een geheel nieuwe bedeling is aangebroken, namelijk die van de gemeente van Christus. Katholieken en protestanten baseren zich op de leer van Augustinus, dat de kerk of de gemeente van nu de geestelijke voortzetting is van het oudtestamentische Israël. Veel predikanten zien nu wel dat dit een dwaling is, maar men vindt het niet nodig de vergaande consequenties te aanvaarden die dit heeft voor bijna alle kerkelijke tradities en gebruiken. Maar wij mogen als gemeente, met het oog van het geloof, Christus reeds zien. Hij is onze werkelijkheid geworden (vgl. Hebr. 2:9).

Na het kruis vinden we in het Nieuwe Testament geen aangestelde priesters en geen door mensen ingestelde ambten, geen liturgie, geen gewaden, geen symboliek (kaarsen en kleuren van het kerkelijk jaar). Dus ook geen altaar of altaartafel, geen collectieve schuldbelijdenis en genadeverkundiging, het uitspreken van de zegen, het lezen van de tien geboden, het zingen van oudtestamentische psalmen, zelfs niet het ‘Onze Vader’ (vgl. Kol. 3:13b), geen vergeestelijking van de oudtestamentische profetieën.

In de kerkelijke traditie is er vaak wel een menselijke orde, maar zijn de geestelijke uitingen soms ver te zoeken. Het *lijkt* wel verstandig om met elkaar af te spreken: ‘Hoe zullen wij nu onze eredienst inkleden? Want alles moet toch zo ordelijk mogelijk verlopen’. De bedoeling is wel goed, maar het is toch een menselijke godsdienst; het is God dienen zoals *ons* dat het beste lijkt, en men denkt daardoor de wanorde tegen te gaan. Maar juist daar waar God zegt dat in de samenkomst ieder iets heeft, een psalm, een leer, een openbaring, een taal, en dat alles tot opbouwning moet gebeuren, juist *in dat gedeelte* staat dat God niet een God van verwarring maar van vrede is (vs. 33). God is een God van orde en vrede, maar dan

wel te verstaan van *Zijn* orde en *Zijn* vrede, zoals Hij die heeft ingesteld en niet zoals *wij* menen dat het goed is.

De gemeente is geboren op de Pinksterdag. De beloften en zegeningen voor de gemeente zijn veel rijker dan die van Israël met alle aardse beloften en een bestemming hier op aarde. De gemeente is een geestelijk huis, met een hemelse positie en een hemelse bestemming, vast verbonden met haar verheerlijkte Hoofd in de hemel, de Mens Christus Jezus. Door Zijn Geest in ons hart mogen wij de gaven van de Geest ontvangen en Gods gedachten met betrekking tot de gemeente doorgeven in onze samenkomsten. Dat is wat de Bijbel ons leert, en nergens komt dat beter tot uitdrukking dan in 1 Korinthiërs 14. Sommige gemeenten zijn *wel* trouw aan het Woord van God, maar het is me niet ontgaan dat ook daar spanningen zijn ontstaan en zelfs wonden zijn geslagen vanwege deze onderwerpen, en dan voornamelijk over het zwijgen van vrouwen in de gemeente.

Wanneer u '*samenkomt*', zegt vers 26. Als ik het goed zie doelt Paulus hier op die samenkomsten waar de gaven van de Geest tot uiting komen, dus in het bijzonder bij de bediening van het Woord en in mindere mate bij de bijbelbespreking. Dat blijkt ook uit de woorden aan het eind van vers 26: '*Laat alles gebeuren tot opbouw*', en ook vers 29: '*Laten twee of drie profeten spreken en laten anderen het beoordelen*'. Het karakter van deze samenkomsten is dat er wordt gesproken van *Godswege*. De werkzaamheid van die gaven moet als 'geestelijke uitingen' worden doorgegeven aan de verzamelde gemeente, zodat ze wordt opgebouwd. De eredienst met het avondmaal en de bidstond zijn meer priesterlijk van aard, waarbij de richting *omgekeerd* is. Onze aanbidding gaat uit naar God, het is het offeren van 'geestelijke offeranden'.

Wat wordt bedoeld met het woordje '*ieder*' in vers 26? Hieraan zien we dat de geestelijke uitingen niet beperkt zijn tot een leidinggevende persoon, die tussen de Heilige Geest en de gemeente in staat, zoals een dominee of pastor. Paulus bedoelt hier ook niet dat ieder om de beurt de leiding krijgt. De Heilige Geest wil dat '*ieder*' zich *beschikbaar* stelt om een psalm, een leer of een openbaring door te geven. Als de Korinthiërs hun samenkomsten hielden, ging het er waarschijnlijk nogal rommelig aan toe. Hierop spreekt Paulus hen aan in dit Schriftgedeelte met de woorden van vers 27 en 31: '*twee of ten hoogste drie*', '*ieder op zijn beurt*', '*één voor één*'.

Er wordt gesproken over:

- Een psalm
- Een leer
- Een openbaring (zie ook 1 Kor. 12:7 en 1 Kor. 14:6)
- Een taal
- Een uitlegging (van talen)

Over die laatste vier wil ik het nu niet hebben, maar wat bedoelt Paulus met een psalm? Deze *psalmen* hebben niets van doen met de Psalmen in het *Oude Testament*, zoals men vaak gedacht heeft. Die Psalmen geven de gevoelens weer van de Israëlieten onder de wet en vóór het kruis. Ze spreken nooit over God als onze Vader in Jezus Christus, en alleen in profetische zin wordt over de Heer Jezus gesproken. De gelovigen in Korinthe hadden geen psalmbundel bij zich, zij kenden de Psalmen misschien nauwelijks. Het woord 'psalm' betekent eenvoudig een lied, dat met begeleiding van een tokkelinstrument gezongen wordt. Hier in 1 Korinthiërs gaat het om *christelijke* liederen, die christelijke waarheden tot uitdrukking brengen. We zien in 1 Kor. 14 dat liederen in de gemeentelijke samenkomst vanaf het allereerste begin een rol speelden.

Vervolgens legt Paulus uit dat de gave van profetie ook ordelijk moet worden uitgeoefend. Hoogstens twee of drie profeten mogen spreken en de anderen moeten het beoordelen. Dat beoordelen wil zeggen dat de aanwezigen het gesprokene dienen te toetsen aan de Schrift en de vraag of de gemeente erdoor wordt opgebouwd. Indien niet, dan dient de broeder daarover in liefde te worden aangesproken teneinde te voorkomen dat dwaalleer de gemeente binnensluipt.

Dan spreekt Paulus vanaf vers 34 over het zwijgen van de vrouwen in de gemeente, nog steeds binnen de context van de orde in de gemeente. Over dit gebod en ook over 1 Timotheüs 2:9-15 is de laatste twintig jaar veel gezegd en geschreven. Over dit gebod van de Heer worden vaak interpretatievragen gesteld. We kunnen die vragen vrijwel allemaal typeren als 'knabbelen aan de rand', zoals: 'Wat te doen als een vrouw weduwe is, dan kan zij niets vragen aan haar man?' En: 'Wat moet een vrouw als ze een ongelovige man heeft?' En: 'Valt het opgeven van een lied ook onder dit gebod?' En nog veel meer van dit soort vragen. Het knabbelen aan de rand van de Schrift is het begin van afglijden. Het Woord van God heeft gezag over ons, wij moeten daarvan altijd goed doordrongen zijn. Als we zelf gaan bepalen wat er ook wel zou mogen, zonder dat daar degelijke Bijbelse argumenten voor zijn, dan is dat een eigenwillige godsdienst. We komen dan terecht bij wat Paulus noemt

in Kolossenzen 2:22: *‘geboden en leringen van mensen die een schijn van wijsheid hebben’*. We stellen ons dan niet meer eerbiedig *onder* het Woord, zoals de jonge Samuel dat deed: *‘Spreek Heer, want uw knecht hoort’*. Als we zelf de Bijbel gaan oprekken, dan plaatsen we ons – met eerbied gesproken – op de stoel van de Auteur, dus *boven* het Woord. Daar heb ik het grootste deel van mijn leven mee te maken gehad en dat wil ik liever niet opnieuw beleven.

